

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка
Кафедра права, філософії та політології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Завідувач кафедри права, філософії та
політології

 (О.О. Чорний)
"28" серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО

Спеціальність 081 «Право»

Галузь знань 08 Право

2020-2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол №1 від 28 серпня 2020 року.

Розробник: **Грищенко Олександра Петрівна** – викладач кафедри права, філософії та політології
Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені
О.М. Лазаревського, НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

© Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, 2020.

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма / заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 180 (3й семестр) 150 (4й семестр)
Рік підготовки: 2 Семестри: 3й та 4й	Шифр та назва спеціальності 081 право Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 40 год. (3й семестр) 34 год. (4й семестр)
Кількість кредитів ECTS: 6 та 5	Практичні: 40 год. (3й семестр) 38 (4й семестр) Самостійна робота: 100 год. (3й семестр) 78 (4й семестр)
	Вид контролю: залік (3й семестр) іспит (4й семестр)

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Навчальний курс «Цивільне та сімейне право» розрахований на студентів закладів вищої освіти правових спеціальностей з урахуванням наявності у них базового рівня знань (середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Предмет дисципліни «Цивільне та сімейне право» ґрунтується на найновіших досягненнях вітчизняної науки теорії права, цивільного права та суміжних правових наук, міжнародного публічного права та зарубіжному досвіді правового регулювання цивільних і сімейних відносин. Передбачено нові форми і методи підготовки кадрів відповідно до вимог світового рівня.

Програма навчальної дисципліни складається з 6-ти кредитних модулів у 3-му семестрі:

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Поняття цивільного права та його система.

Тема 2. Цивільні правовідносини.

Тема 3. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів.

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Опіка та піклування.

Тема 5. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.

Тема 6. Правочини.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.

Тема 8. Загальні положення про речове право на чуже майно.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Право спільної власності.

Тема 10. Речові права на чуже майно.

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, предмет і система сімейного права.

Тема 12: Особисті немайнові та майнові права подружжя.

Тема 13: Шлюбний договір.

Тема 14. Аліментні зобов'язання подружжя.

Зміст шостого модулю включає:

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.

Тема 16: Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

Програма навчальної дисципліни складається з 5-ти кредитних модулів у 4-му семестрі:

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Цивільне законодавство України.

Тема 2. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.

Тема 3. Фізична особа.

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Юридичні особи.

Тема 5. Об'єкти цивільних прав.

Тема 6. Представництво.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Зобов'язальне право.

Тема 8. Право власності.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Захист права власності.

Тема 10. Загальні положення про право інтелектуальної власності.

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, умови та порядок укладення шлюбу.

Тема 12. Припинення шлюбу.

Тема 13: Особисті немайнові права та обов'язки матері і батька дитини.

Тема 14: Майнові права та обов'язки матері і батька дитини.

Тема 15: Влаштування дітей - сиріт, позбавлених батьківського піклування.

Тема 16: Застосування сімейного законодавства України та вплив законодавства ЄС на його розвиток.

Мета курсу – це підготовка майбутніх фахівців у галузі цивільного та сімейного права що покликане дати студентам знання, які дозволять їм усвідомити зміст суспільних відносин, які регулюють норми цивільного та сімейного права, сформувані навички аналітичної роботи з нормативними та інструктивними документами з цивільного та сімейного права, за для самостійного вирішення завдань у сфері регулювання правовідносин, пов'язаних з особистими майновими та не майновими правами та оволодіння знаннями і вміннями з питань формування правовідносин між подружжям, дітьми та родичами тощо

Завдання.

- отримають ґрунтовні теоретичні знання у фундаментальній галузі цивільного права, а також окремих його правових інститутах.

- зможуть реалізувати знання, що полягають в особливостях застосування норм матеріального цивільного права;
- зможуть самостійно аналізувати та складати цивільно-правові договори;
- зможуть при виникненні прогалин у цивільному законодавстві використовувати загальні засади та доктрину цивільного права;
- отримають навички в науково-дослідній роботі, що направлені на самостійний збір, обробку та аналіз інформації з різноманітних джерел, що дозволить виявити проблемні аспекти науки цивільного права та тенденції її розвитку;
- оволодіють навичками консультування з юридичних питань у сфері договірної, спадкового права, відшкодування шкоди, відповідно до вимог професійної етики та дотримання професійної таємниці;
- зможуть правильно використовувати практику ЄСПЛ та роз'яснення пленуму Верховного Суду у процесі правозастосування;
- здобудуть навички працювати в команді при вирішенні юридичних питань та складних ситуацій.

2.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Студенти повинні сформувати необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій.
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК13.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
СК1.	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК2.	Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК3.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК 15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
СК 25	Вміння аналізувати нормативні акти, якими визначається компетенція органів державної влади і управління.
Програмні результати навчання*	
ПРН 3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН 8	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
ПРН 13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту
ПРН 14	Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.
ПРН 15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПРН 19	Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
ПРН 20	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
ПРН 21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Бакалавр повинен

знати:

- використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань з певної теми;
- самостійно визначати та формулювати ті питання, з яких потрібна допомога і діяти відповідно до рекомендацій;
- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології, і бази даних;
- демонструвати знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

Уміти:

- демонструвати необхідні знання та розуміння суті та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права;
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях,
- відокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у закладах вищої освіти та узгоджена з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

3. Короткий зміст дисципліни.

(3й семестр).

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Поняття цивільного права та його система.

1. Об'єктивність поділу права на приватне і публічне.
2. Поняття цивільного права як приватного права.
3. Предмет та метод цивільного права.
4. Функції цивільного права.
5. Принципи цивільного права.
6. Система цивільного права.

Тема 2. Цивільні правовідносини.

1. Поняття цивільного правовідношення.
2. Елементи цивільного правовідношення.
3. Суб'єкти цивільних правовідносин.
4. Об'єкти цивільних правовідносин.
5. Зміст цивільних правовідносин.
6. Поняття та зміст суб'єктивних прав та обов'язків.
7. Види цивільних правовідносин.
8. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

Тема 3. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів.

1. Поняття цивільних правовідносин
2. Особливості цивільних правовідносин.
3. Елементи цивільних правовідносин
4. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків
5. Захист цивільних прав.
6. Поняття цивільно-правової відповідальності.
7. Форми і види цивільно-правової відповідальності.
8. Склад правопорушення та умови цивільно-правової відповідальності.

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Опіка та піклування.

1. Опіка та піклування.
2. Місце проживання фізичної особи та його цивільноправове значення.
3. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.
4. Акти цивільного стану.

Тема 5. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.

1. Правові форми участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.
2. Органи та представники, через яких діють у цивільних відносинах держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади.

3. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад.

Тема 6. Правочини.

1. Поняття правочину та його ознаки. Види правочинів. Умови дійсності правочинів.
2. Законність змісту правочину.
3. Здатність осіб до вчинення правочину.
4. Форма вчинення правочину, її види. Захист прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей при вчиненні правочину їх батьками (усиновлювачами).
5. Презумпція правомірності правочину. Державна реєстрація правочину та її значення. Місце вчинення правочину. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.
6. Поняття та види недійсних правочинів. Правові наслідки недійсності правочину. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.

1. Поняття, ознаки і класифікація особистих немайнових прав.
2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи та соціальне буття фізичної особи.
3. Особисті немайнові права юридичних осіб.
4. Обмеження особистих немайнових прав. Здійснення та захист особистих немайнових прав.

Тема 8. Загальні положення про речові права на чуже майно.

1. Види речових прав на чуже майно.
2. Захист речових прав на чуже майно.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Право спільної власності.

1. Загальна характеристика спільної часткової власності
2. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності
3. Особливості укладення договору про виділ у натурі частки з нерухомого спільного майна
4. Вартість.

Тема 10. Речові права на чуже майно.

1. Види речових прав на чуже майно
2. Право володіння чужим майном
- 3.1. Суб'єкти права володіння чужим майном
- 3.2. Виникнення права володіння
- 3.3. Припинення права володіння
4. Право користування чужим майном
- 4.1. Поняття користування чужим майном (сервітут)
- 4.2. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, предмет і система сімейного права.

1. Поняття сімейного права, його предмет.
2. Методи сімейного права. Система сімейного права.

3. Місце сімейного права в правовій системі України.
4. Етапи розвитку сімейного права.

Тема 12: Особисті немайнові та майнові права подружжя.

1. Право на материнство. Право на батьківство. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка.
2. Підстави набуття спільної сумісної власності подружжя. Об'єкти права спільної сумісної власності. Право подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу.
3. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.
4. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини.

Тема 13. : Шлюбний договір.

1. Поняття шлюбного договору: його загальна характеристика. Право на укладення шлюбного договору.
2. Зміст шлюбного договору . Форма шлюбного договору.
3. Початок дії та строк дії шлюбного договору. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна.
4. Зміна умов шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору.

Тема 14: Аліментні зобов'язання подружжя.

1. Право одного з подружжя на утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя. Договір подружжя про надання утримання.
2. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.
3. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком.

Зміст шостого модулю включає:

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.

1. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини.
2. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі.
3. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
4. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини. Припинення опіки, піклування над дитиною.

Тема 16: Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

1. Дитячий будинок сімейного типу. Договір про патронат.
2. Згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя. Плата за виховання дитини.
3. Обов'язки патронатного вихователя. Припинення договору про патронат.
4. Прийомна сім'я. Прийомні батьки. Прийомні діти. Створення прийомної сім'ї.

5. Дитячий будинок сімейного типу. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу.
6. Вихованці дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

(4й семестр).

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Цивільне законодавство України.

1. Поняття та види джерел цивільного права.
2. Поняття та види актів цивільного законодавства.
3. Конституція України як основа цивільного законодавства. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства. Закони України як акти цивільного законодавства України. Регулювання цивільних відносин актами Президента України. Постанови Кабінету Міністрів України як акти цивільного законодавства. Особливості актів інших органів державної влади України, що регулюють цивільні відносини.
4. Забезпечення верховенства норм Цивільного кодексу України.
5. Цивільно-правовий договір як джерело цивільного права.
6. Міжнародні договори як джерела цивільного права.
7. Звичаї як джерела цивільного права.
8. Дія цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. Аналогія закону та аналогія права. Тлумачення цивільно-правових норм.

Тема 2. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.

1. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків.
2. Поняття правочинів та їх види.
3. Умови дійсності правочинів.
4. Види недійсних правочинів.

Тема 3. Фізична особа.

1. Поняття фізичної особи.
2. Цивільна правоздатність фізичної особи.
3. Виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи.
4. Нікчемність правочинів та недійсність актів, що обмежують можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки.
5. Співвідношення цивільної правоздатності та суб'єктивного цивільного права.
6. Цивільна дієздатність фізичної особи та її обсяг.
7. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.
8. Визнання фізичної особи недієздатною

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Юридичні особи.

1. Поняття юридичної особи приватного права та її ознаки.
2. Класифікація юридичних осіб.
3. Створення юридичної особи.
4. Установчі документи юридичних осіб. Державна реєстрація юридичних осіб. Індивідуалізація юридичної особи.
5. Місцезнаходження юридичної особи. Найменування юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування підприємницьких товариств. Використання юридичними особами торговельних марок та географічних зазначень товарів (продукції), послуг, робіт, які вони випускають, надають, виконують.
6. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичних осіб. Органи юридичної особи та їх види.

7. Організаційно-правові форми юридичних осіб.

Тема 5. Об'єкти цивільних прав.

1. Поняття та види об'єктів цивільних прав.
2. Матеріальні та нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав. Речі та їх класифікація.
3. Складові частини речі та складна річ.
4. Головна річ та її приналежність.
5. Продукція, плоди та доходи. Майно.
6. Підприємство (єдиний майновий комплекс).
7. Гроші. Валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.
8. Цінні папери та їх ознаки. Групи та види цінних паперів.
9. Оборотоздатність цінних паперів.
10. Цінні папери на пред'явника, іменні та ордерні цінні папери.
11. Порядок передачі прав за цінними паперами. Документарні та бездокументарні цінні папери.

Тема 6. Представництво.

1. Поняття та види представництва. Значення інституту представництва.
2. Підстави виникнення представництва та його види. Представництво за законом. Представництво на підставі акту органу юридичної особи. Договірне представництво. Представництво за довіреністю. Комерційне представництво.
3. Передоручення. Повноваження представника. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Поняття і види довіреності.
4. Форма та строк довіреності. Довіреність юридичної особи. Припинення представництва за довіреністю.
5. Скасування довіреності. Відмова представника від вчинення дій, які були визначені довіреністю.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Зобов'язальне право.

1. Поняття зобов'язання. Сторони у зобов'язанні.
2. Виконання зобов'язання.
3. Забезпечення виконання зобов'язання.
4. Припинення зобов'язання.

Тема 8. Право власності.

1. Загальні положення про право власності.
2. Право приватної власності фізичних осіб.
3. Право власності юридичних осіб.
4. Право державної власності.
5. Право комунальної власності.
6. Право спільної власності.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Захист права власності.

1. Поняття захисту права власності
2. Способи захисту права власності
 - 2.1. До речово-правових позовів відносяться:
 - 2.2. До зобов'язально-правових позовів відносяться позови про:
3. Засади захисту права власності
4. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння
5. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.

Тема 10. Загальні положення про право інтелектуальної власності.

1. Поняття права інтелектуальної власності та його загальна характеристика.
2. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності.

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, умови та порядок укладення шлюбу.

1. Поняття шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Добровільність шлюбу. Одношлюбність. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі.
2. Значення державної реєстрації шлюбу. Заява про реєстрацію шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу.
3. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Тема 12: Припинення шлюбу.

1. Поняття та підстави припинення шлюбу.
2. Припинення шлюбу унаслідок його розірвання.
3. Правові наслідки розірвання шлюбу.

Тема 13: Особисті немайнові права та обов'язки матері і батька дитини.

1. Особливості та зміст особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей.
2. Підстави і наслідки позбавлення батьків батьківських прав.
3. Відібрання дитини від батьків без позбавлення батьків батьківських прав.

Тема 14: Майнові права та обов'язки матері і батька дитини.

1. Поняття майнових правовідносин між батьками та дітьми. Управління майном дитини.
2. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання.
3. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина та його виконання.
4. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

Тема 15: Влаштування дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування.

1. Поняття усиновлення. Особа, яка може бути усиновленою. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена.
2. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини. Облік осіб, які бажають усиновити дитину. Згода дитини на усиновлення.
3. Усиновлення дитини без згоди батьків. Момент здійснення усиновлення. Право на таємницю усиновлення.
4. Недійсність усиновлення. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
5. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями.

Тема 16. Застосування сімейного законодавства України та вплив законодавства ЄС на його розвиток.

1. Порядок укладення шлюбів громадян України з іноземними громадянами та іноземних громадян між собою в Україні. Порядок розірвання шлюбу громадян України з іноземними громадянами і шлюбів іноземних громадян між собою в Україні.

2. Порядок усиновлення дітей, які є громадянами України і проживають в Україні або за межами України, іноземними громадянами. Вирішення питання опіки (піклування), які ускладнені іноземним елементом.

3. Порядок реєстрації актів громадянського стану громадян України, що проживають поза межами України.

4. Застосування іноземних законів і міжнародних договорів.

4. Організація навчання.

Тематичний план (3й семестр)

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1.					
1	Тема 1. Поняття цивільного права та його система.	8	2	2	4
2	Тема 2. Цивільні правовідносини.	10	2	2	6
3	Тема 3. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів.	10	2	2	6
Всього за модуль 1		28	6	6	16
Модуль 2.					
4	Тема 4. Опіка та піклування.	12	2	2	8
5	Тема 5. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.	12	2	2	8
6	Тема 6. Правочини.	12	2	2	8
Всього за модуль 2		36	6	6	24
Модуль 3.					
7	Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.	12	2	2	8
8	Тема 8. Загальні положення про речове право на чуже майно.	16	4	4	8
Всього за модуль 3		28	6	6	16
Модуль 4.					
9	Тема 9. Право спільної власності.	12	2	2	8
10	Тема 10. Речові права на чуже майно.	16	4	4	8
Всього за модуль 4		28	6	6	16
Модуль 5					

Тема 11: Поняття, предмет і система сімейного права. Тема 12: Особисті немайнові та майнові права подружжя.	16	4	4	8
Тема 13: Шлюбний договір. Тема 14. Аліментні зобов'язання подружжя.	16	4	4	8
Всього за модуль 5	36	8	8	16
Модуль 6.				
Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.	14	4	4	6
Тема 16: Патронат. Приймна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.	14	4	4	6
Всього за модуль 6	28	8	8	12
Разом за курс	180	40	40	100

**Тематичний план
(4й семестр)**

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1.					
1	Тема 1. Цивільне законодавство України.	10	2	2	6
2	Тема 2. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.	8	2	2	4
3	Тема 3. Фізична особа.	9	2	2	5
Всього за модуль 1		27	6	6	15
Модуль 2.					
4	Тема 4. Юридичні особи.	9	2	2	5
5	Тема 5. Об'єкти цивільних прав.	9	2	2	5
6	Тема 6. Представництво.	9	2	2	5
Всього за модуль 2		27	6	6	15
Модуль 3.					
7	Тема 7. Зобов'язальне право.	11	2	4	5
8	Тема 8. Право власності.	11	2	4	5
Всього за модуль 3		22	4	8	10
Модуль 4.					
9	Тема 9. Захист права власності.	9	2	2	5
10	Тема 10. Загальні положення про право	13	4	4	5

	інтелектуальної власності.				
Всього за модуль 4		22	6	6	10
Модуль 5.					
Тема 11: Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Тема 12. Припинення шлюбу.		15	4	4	7
Тема 13: Особисті немайнові права та обов'язки матері і батька дитини. Тема 14: Майнові права та обов'язки матері і батька дитини.		15	4	4	7
Тема 15: Влаштування дітей - сиріт, позбавлених батьківського піклування.		11	2	2	7
Тема 16: Застосування сімейного законодавства України та вплив законодавства ЄС на його розвиток.		11	2	2	7
Всього за модуль 5		52	12	12	28
Разом за курс		150	34	38	78

5. Тематика практичних занять.

Тематика практичних занять (3й семестр).

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Поняття цивільного права та його система.

План

1. Об'єктивність поділу права на приватне і публічне.
2. Поняття цивільного права як приватного права.
3. Предмет та метод цивільного права.
4. Функції цивільного права.
5. Принципи цивільного права.
6. Система цивільного права.

Тема 2. Цивільні правовідносини.

План

1. Поняття цивільного правовідношення.
2. Елементи цивільного правовідношення.
3. Суб'єкти цивільних правовідносин.
4. Об'єкти цивільних правовідносин.
5. Зміст цивільних правовідносин.
6. Поняття та зміст суб'єктивних прав та обов'язків.
7. Види цивільних правовідносин.
8. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

Тема 3. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів.

План

1. Поняття цивільних правовідносин
2. Особливості цивільних правовідносин.
3. Елементи цивільних правовідносин
4. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків
5. Захист цивільних прав.
6. Поняття цивільно-правової відповідальності.
7. Форми і види цивільно-правової відповідальності.
8. Склад правопорушення та умови цивільно-правової відповідальності.

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Опіка та піклування.

План

1. Опіка та піклування.
2. Місце проживання фізичної особи та його цивільноправове значення.
3. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.
4. Акти цивільного стану.

Тема 5. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.

План

1. Правові форми участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.
2. Органи та представники, через яких діють у цивільних відносинах держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади.
3. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад.

Тема 6. Правочини.

План

1. Поняття правочину та його ознаки. Види правочинів. Умови дійсності правочинів.
2. Законність змісту правочину.
3. Здатність осіб до вчинення правочину.
4. Форма вчинення правочину, її види. Захист прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей при вчиненні правочину їх батьками (усиновлювачами).
5. Презумпція правомірності правочину. Державна реєстрація правочину та її значення. Місце вчинення правочину. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.
6. Поняття та види недійсних правочинів. Правові наслідки недійсності правочину. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.

План

1. Поняття, ознаки і класифікація особистих немайнових прав.
2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи та соціальне буття фізичної особи.
3. Особисті немайнові права юридичних осіб.

4. Обмеження особистих немайнових прав. Здійснення та захист особистих немайнових прав.

Тема 8. Загальні положення про речові права на чуже майно.

План

1. Види речових прав на чуже майно.
2. Захист речових прав на чуже майно.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Право спільної власності.

План

1. Загальна характеристика спільної часткової власності
2. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності
3. Особливості укладення договору про виділ у натурі частки з нерухомого спільного майна
4. Вартість.

Тема 10. Речові права на чуже майно.

План

1. Види речових прав на чуже майно
2. Право володіння чужим майном
- 3.1. Суб'єкти права володіння чужим майном
- 3.2. Виникнення права володіння
- 3.3. Припинення права володіння
4. Право користування чужим майном
- 4.1. Поняття користування чужим майном (сервітут)
- 4.2. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, предмет і система сімейного права.

План

1. Поняття сімейного права, його предмет.
2. Методи сімейного права. Система сімейного права.
3. Місце сімейного права в правовій системі України.
4. Етапи розвитку сімейного права.

Тема 12: Особисті немайнові та майнові права подружжя.

План

1. Право на материнство. Право на батьківство. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка.
2. Підстави набуття спільної сумісної власності подружжя. Об'єкти права спільної сумісної власності. Право подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу.
3. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.
4. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини.

Тема 13. : Шлюбний договір.

План

1. Поняття шлюбного договору: його загальна характеристика. Право на укладення шлюбного договору.
2. Зміст шлюбного договору . Форма шлюбного договору.
3. Початок дії та строк дії шлюбного договору. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна.
4. Зміна умов шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору.

Тема 14: Аліментні зобов'язання подружжя.

План

1. Право одного з подружжя на утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя. Договір подружжя про надання утримання.
2. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.
3. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком.

Зміст шостого модулю включає:

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.

План

1. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини.
2. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі.
3. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
4. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини. Припинення опіки, піклування над дитиною.

Тема 16: Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

План

1. Дитячий будинок сімейного типу. Договір про патронат.
2. Згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя. Плата за виховання дитини.
3. Обов'язки патронатного вихователя. Припинення договору про патронат.
4. Прийомна сім'я. Прийомні батьки. Прийомні діти. Створення прийомної сім'ї.
5. Дитячий будинок сімейного типу. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу.
6. Вихованці дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

Тематика практичних занять (4й семестр).

Зміст першого модулю включає:

Тема 1. Цивільне законодавство України.

План

1. Поняття та види джерел цивільного права.
2. Поняття та види актів цивільного законодавства.
3. Конституція України як основа цивільного законодавства. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства. Закони України як акти цивільного

законодавства України. Регулювання цивільних відносин актами Президента України. Постанови Кабінету Міністрів України як акти цивільного законодавства. Особливості актів інших органів державної влади України, що регулюють цивільні відносини.

4. Забезпечення верховенства норм Цивільного кодексу України.
5. Цивільно-правовий договір як джерело цивільного права.
6. Міжнародні договори як джерела цивільного права.
7. Звичаї як джерела цивільного права.
8. Дія цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. Аналогія закону та аналогія права. Тлумачення цивільно-правових норм.

Тема 2. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.

План

1. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків.
2. Поняття правочинів та їх види.
3. Умови дійсності правочинів.
4. Види недійсних правочинів.

Тема 3. Фізична особа.

План

1. Поняття фізичної особи.
2. Цивільна правоздатність фізичної особи.
3. Виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи.
4. Нікчемність правочинів та недійсність актів, що обмежують можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки.
5. Співвідношення цивільної правоздатності та суб'єктивного цивільного права.
6. Цивільна дієздатність фізичної особи та її обсяг.
7. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.
8. Визнання фізичної особи недієздатною

Зміст другого модулю включає:

Тема 4. Юридичні особи.

План

1. Поняття юридичної особи приватного права та її ознаки.
2. Класифікація юридичних осіб.
3. Створення юридичної особи.
4. Установчі документи юридичних осіб. Державна реєстрація юридичних осіб. Індивідуалізація юридичної особи.
5. Місцезнаходження юридичної особи. Найменування юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування підприємницьких товариств. Використання юридичними особами торговельних марок та географічних зазначень товарів (продукції), послуг, робіт, які вони випускають, надають, виконують.
6. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичних осіб. Органи юридичної особи та їх види.
7. Організаційно-правові форми юридичних осіб.

Тема 5. Об'єкти цивільних прав.

План

1. Поняття та види об'єктів цивільних прав.
2. Матеріальні та нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав. Речі та їх класифікація.
3. Складові частини речі та складна річ.
4. Головна річ та її приналежність.

5. Продукція, плоди та доходи. Майно.
6. Підприємство (єдиний майновий комплекс).
7. Гроші. Валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.
8. Цінні папери та їх ознаки. Групи та види цінних паперів.
9. Оборотоzдатність цінних паперів.
10. Цінні папери на пред'явника, іменні та ордерні цінні папери.
11. Порядок передачі прав за цінними паперами. Документарні та бездокументарні цінні папери.

Тема 6. Представництво.

План

1. Поняття та види представництва. Значення інституту представництва.
2. Підстави виникнення представництва та його види. Представництво за законом. Представництво на підставі акту органу юридичної особи. Договірне представництво. Представництво за довіреністю. Комерційне представництво.
3. Передоручення. Повноваження представника. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Поняття і види довіреності.
4. Форма та строк довіреності. Довіреність юридичної особи. Припинення представництва за довіреністю.
5. Скасування довіреності. Відмова представника від вчинення дій, які були визначені довіреністю.

Зміст третього модулю включає:

Тема 7. Зобов'язальне право.

1. Поняття зобов'язання. Сторони у зобов'язанні.
2. Виконання зобов'язання.
3. Забезпечення виконання зобов'язання.
4. Припинення зобов'язання.

Тема 8. Право власності.

План

1. Загальні положення про право власності.
2. Право приватної власності фізичних осіб.
3. Право власності юридичних осіб.
4. Право державної власності.
5. Право комунальної власності.
6. Право спільної власності.

Зміст четвертого модулю включає:

Тема 9. Захист права власності.

План

1. Поняття захисту права власності
2. Способи захисту права власності
 - 2.1. До речово-правових позовів відносяться:
 - 2.2. До зобов'язально-правових позовів відносяться позови про:
3. Засади захисту права власності
4. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння
5. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.

Тема 10. Загальні положення про право інтелектуальної власності.

План

1. Поняття права інтелектуальної власності та його загальна характеристика.

2. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності.

Зміст п'ятого модулю включає:

Тема 11: Поняття, умови та порядок укладення шлюбу.

План

1. Поняття шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Добровільність шлюбу. Одношлюбність. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі.
2. Значення державної реєстрації шлюбу. Заява про реєстрацію шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу.
3. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Тема 12: Припинення шлюбу.

План

1. Поняття та підстави припинення шлюбу.
2. Припинення шлюбу унаслідок його розірвання.
3. Правові наслідки розірвання шлюбу.

Тема 13: Особисті немайнові права та обов'язки матері і батька дитини.

План

1. Особливості та зміст особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей.
2. Підстави і наслідки позбавлення батьків батьківських прав.
3. Відібрання дитини від батьків без позбавлення батьків батьківських прав.

Тема 14: Майнові права та обов'язки матері і батька дитини.

План

1. Поняття майнових правовідносин між батьками та дітьми. Управління майном дитини.
2. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання.
3. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина та його виконання.
4. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

Тема 15: Влаштування дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування.

План

1. Поняття усиновлення. Особа, яка може бути усиновленою. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена.
2. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини. Облік осіб, які бажають усиновити дитину. Згода дитини на усиновлення.
3. Усиновлення дитини без згоди батьків. Момент здійснення усиновлення. Право на таємницю усиновлення.
4. Недійсність усиновлення. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
5. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями.

Тема 16. Застосування сімейного законодавства України та вплив законодавства ЄС на його розвиток.

План

1. Порядок укладення шлюбів громадян України з іноземними громадянами та іноземних громадян між собою в Україні. Порядок розірвання шлюбу громадян України з іноземними громадянами і шлюбів іноземних громадян між собою в Україні.
2. Порядок усиновлення дітей, які є громадянами України і проживають в Україні або за межами України, іноземними громадянами. Вирішення питання опіки (піклування), які ускладнені іноземним елементом.
3. Порядок реєстрації актів громадянського стану громадян України, що проживають поза межами України.
4. Застосування іноземних законів і міжнародних договорів.

6. Завдання для самостійної роботи.

Студенти виконують реферативні завдання (презентації) або міні-дослідження (есе) з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

Теми презентацій (самостійна робота)

Модуль I

Цивільне право в системі права України.
Історія розвитку цивільного права.
Цивільний кодекс як джерело цивільного права.
Судовий захист цивільних прав та інтересів.
Нотаріальний захист цивільних прав та інтересів.
Правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.
Цивільна відповідальність неповнолітньої особи.
Надання повної цивільної дієздатності.
Регулювання опіки та піклування в законодавстві України.
Відповідальність юридичних осіб.
Порядок ліквідації юридичної особи.
Задоволення вимог кредиторів юридичної особи.
Поняття акціонерного товариства.
Порядок аудиторської перевірки.

Модуль II

Державна реєстрація прав на нерухомість.
Групи та види цінних паперів.
Передання прав за цінним папером.
Особисті немайнові блага.
Вимоги до письмової форми правочину.
Правові наслідки недійсності правочину.
Припинення представництва за довіреністю.
Спеціальна позовна давність.

Модуль III

Цивільно-правовий захист авторських прав.
Оригінальні та залежні твори.
Авторські права юридичних осіб та держави.
Використання творів авторів іншими особами.
Принципи авторського права.
Право інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми.

Модуль IV

Відповідальність за порушення зобов'язання.
Особливості публічного договору.
Неустойка.
Гарантія.
Застава.

Усунення від права спадкування.
Заповіт з умовою.
Посвідчення заповіту посадовими, службовими особами.
Правові наслідки відмови від прийняття спадщини.
Відумерла спадщина.
Забезпечення виконання спадкового договору.

Модуль V

Поняття та зміст сімейних правовідносин.
Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства.
Правові наслідки визначення шлюбу недійсним.
Момент припинення шлюбу в разі його розірвання та реєстрація розірвання шлюбу.
Законний правовий режим майна подружжя.
Правовий режим майна подружжя за шлюбним договором.
Спеціальні підстави для стягнення аліментів на утримання одного з подружжя.
Право на утримання жінки чи чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.
Аліментні обов'язки фактичних вихователів і вихованців.
Позбавлення одного з подружжя права на утримання.
Припинення права одного з подружжя на утримання.

Модуль VI

Договір подружжя про надання утримання.
Визнання батьківства за рішенням суду.
Визнання материнства за рішенням суду.
Порядок визначення прізвища, імені, по батькові та реєстрація громадянства дітей.
Припинення права на аліменти.
Відповідальність за прострочення сплати аліментів.
Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків.
Таємниця усиновлення. Правові наслідки усиновлення.
Недійсність усиновлення.
Завдання Сімейного кодексу України.
Загальні засади регулювання сімейних відносин.
Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів.
Поняття права власності подружжя.
Управління майном дитини.

7. Політика дисципліни та оцінювання

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно;

студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **2 бали** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується юридичною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання (аналіз запропонованої практичної ситуації з точки зору застосування норм права, складання власного варіанту її вирішення) на практичних заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість правового аналізу конкретної теми з точки зору їх відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”) або «зараховано», якщо завдання виконане ним повністю, є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь та принципам навчання ІМ, відбиває специфіку навчання правового матеріалу, демонструє володіння студентом юридичною термінологією. За розробку, що в основному відповідає вимогам, виконане повністю, проте має незначні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, невелику кількість термінологічних помилок, що не перешкоджають розумінню змісту, він може отримати **4 бали** (“добре”) або «зараховано». Практичне завдання, яке виконане частково, має серйозні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, містить значну кількість помилок, оцінюється **3 балами** (“задовільно”) або «зараховано». Завдання, яке майже чи повністю не відповідає встановленим викладачем вимогам, демонструє недоречне вживання методичних термінів, оцінюється **0-2 балами** (“незадовільно”) або «незараховано».

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і

при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8.Розподіл балів за рейтинговою системою на 3й семестр

№	Назва теми	Всього балів	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Контрольна робота	Самостійна робота
Модуль 1.						
1	Тема 1. Поняття цивільного права та його система.	5	3	1		1
2	Тема 2. Цивільні правовідносини.	5	3	1		1
3	Тема 3. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів.	8	6	1		1
Всього за модуль 1		18	12	3		3
Модуль 2.						
4	Тема 4. Опіка та піклування.	5	3	1		1
5	Тема 5. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах.	5	3	1		1
6	Тема 6. Правочини.	5	3	1		1
Всього за модуль 2		15	9	3		3
Модуль 3.						
7	Тема 7. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.	5	3	1		1
8	Тема 8. Загальні положення про речове право на чуже майно.	8	6	1		1
Всього за модуль 3		13	9	2		2
Модуль 4.						

9	Тема 9. Право спільної власності.	5	3	1		1
10	Тема 10. Речові права на чуже майно.	8	6	1		1
Всього за модуль 4		13	9	2		2
Модуль 5						
Тема 11: Поняття, предмет і система сімейного права. Тема 12: Особисті немайнові та майнові права подружжя.		8	6	1		1
Тема 13: Шлюбний договір. Тема 14. Аліментні зобов'язання подружжя.		8	6	1		1
Всього за модуль 5		16	12	2		2
Модуль 6.						
Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.		8	6	1		1
Тема 16: Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.		17	6	1	9	1
Всього за модуль 6		25	12	2	9	2
		100	60	16	9	16

На 4й семестр

№	Назва теми	Всього балів	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Контрольна робота	Самостійна робота
Модуль 1.						
1	Тема 1. Цивільне законодавство України.	5	3			1
2	Тема 2. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків.	4	3			1
3	Тема 3. Фізична особа.	4	3	1		
Всього за модуль 1		13	9	1		2
Модуль 2.						
4	Тема 4. Юридичні особи.	5	3	1		

5	Тема 5. Об'єкти цивільних прав.	3	3			
6	Тема 6. Представництво.	3	3			
Всього за модуль 2		11	9	1		
Модуль 3.						
7	Тема 7. Зобов'язальне право.	7	6			1
8	Тема 8. Право власності.	6	6			
Всього за модуль 3		13	12			1
Модуль 4.						
9	Тема 9. Захист права власності.	3	3			
10	Тема 10. Загальні положення про право інтелектуальної власності.	7	6			1
Всього за модуль 4		10	9			1
Модуль 5						
Тема 11: Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Тема 12. Припинення шлюбу.		8	6	1		1
Тема 13: Особисті немайнові права та обов'язки матері і батька дитини. Тема 14: Майнові права та обов'язки матері і батька дитини.		13	6	1	5	1
Тема 15: Влаштування дітей - сиріт, позбавлених батьківського піклування.		4	3			1
Тема 16: Застосування сімейного законодавства України та вплив законодавства ЄС на його розвиток.		4	3			1

Всього за модуль 5	29	18	2	5	4
Разом за курс	75	57	4	5	8
Іспит	25				

За 3й семестр

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	20	3	до 60
Індивідуальне завдання (презентації)	16	1	до 16
Самостійна робота: вирішення практичних ситуацій; складання процесуальних документів; науковий проект	16	1	до 16
Підсумкова контрольна робота	1	9	до 9
Разом:			до 100

За 4й семестр

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	19	3	до 57
Індивідуальне завдання (презентації)	4	1	до 4
Самостійна робота: вирішення практичних ситуацій; складання процесуальних документів; науковий проект ¹	8	1	до 8
Підсумкова контрольна робота	1	5	до 5
Усього			до 75
Іспит:			до 25
Разом:			до 100

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

¹ Самостійна робота є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не виконав самостійну роботу до іспиту не допускається.

0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	---	--	---

10. Перелік питань до заліку (3й семестр).

1. Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом.
2. Основні поняття: підприємець, управління майном, банкрутство.
3. Повні та командитні товариства. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю.
4. Створення окремих форм господарських товариств однією особою. Особливості правового статусу окремих форм господарських товариств.
5. Виробничі кооперативи. Споживчі кооперативи, товариства власників житла, громадські об'єднання, інші форми невідприємницьких товариств.
6. Правовий статус установ. Основні поняття: господарські товариства, повні та командитні товариства, виробничі кооперативи.
7. Поняття і види об'єктів цивільних правовідносин. Оборотоzdатність об'єктів цивільних правовідносин.
8. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття речей та їх ознаки. Класифікація речей та її правове значення.
9. Поняття майна. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.
10. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів.
11. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин.
12. Поняття здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків
13. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав нотаріусом.
14. Самозахист цивільних прав.
15. Основні поняття: цивільні права, цивільні обов'язки, захист цивільних прав, самозахист.
16. Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності.
17. Порядок визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності.
18. Тягар утримання майна, що є у спільній частковій власності, та визначення приналежності плодів, продукції і доходів від його використання.
19. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників.
20. Поділ майна, що є у спільній частковій власності. Право спільної сумісної власності та його здійснення.
21. Поняття заповіту та право на заповіт.
22. Заповідальний відказ.
23. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Виконання заповіту.
24. Черговість спадкування за законом.
25. Поняття, предмет, та форма спадкового договору.
26. Поняття, предмет і система сімейного права.
27. Сімейні правовідносини.
28. Поняття сімейного права, його предмет. Методи сімейного права.
29. Система сімейного права.
30. Місце сімейного права в правовій системі України.
31. Етапи розвитку сімейного права.
32. Поняття та особливості сімейних правовідносин.
33. Суб'єкти, об'єкти сімейних правовідносин.
34. Виникнення, зміна та припинення сімейних правовідносин.
35. Конституція України як основне джерело сімейного права.
36. Джерела сімейного законодавства.

37. Шлюбний договір.
38. Опіка та піклування над дітьми. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування.
39. Патронат.
40. Прийомна сім'я.
41. Дитячий будинок сімейного типу.
42. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя.

Перелік питань до іспиту (4й семестр).

1. Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом. Система цивільного законодавства.
2. Дія цивільного законодавства. Застосування цивільного законодавства за аналогією.
3. Фізична особа – підприємець. Принципи та умови здійснення підприємницької діяльності фізичною особою.
4. Цивільно-правова відповідальність фізичної особипідприємця. Управління майном, що використовується для підприємницької діяльності органом опіки та піклування.
5. Банкрутство фізичної особи-підприємця.
6. Основні поняття: підприємець, управління майном, банкрутство.
7. Повні та командитні товариства. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю.
8. Створення окремих форм господарських товариств однією особою. Особливості правового статусу окремих форм господарських товариств.
9. Виробничі кооперативи. Споживчі кооперативи, товариства власників житла, громадські об'єднання, інші форми непідприємницьких товариств.
10. Правовий статус установ. Основні поняття: господарські товариства, повні та командитні товариства, виробничі кооперативи.
11. Поняття і види об'єктів цивільних правовідносин. Оборотоzdатність об'єктів цивільних правовідносин.
12. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття речей та їх ознаки. Класифікація речей та її правове значення.
13. Поняття майна. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.
14. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів.
15. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин.
16. Поняття представництва. Сфера застосування представництва. Види представництва. Сторони правовідносин з представництва.
17. Повноваження представника. Наслідки укладення угоди особою, не уповноваженою на це, або з перевищенням повноважень.
18. Довіреність. Форма та строк дії довіреності.
19. Передоручення. Припинення довіреності.
20. Поняття здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків
21. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав нотаріусом.
22. Самозахист цивільних прав.
23. Основні поняття: цивільні права, цивільні обов'язки, захист цивільних прав, самозахист.
24. Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності.
25. Порядок визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності.
26. Тягар утримання майна, що є у спільній частковій власності, та визначення приналежності плодів, продукції і доходів від його використання.
27. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників.
28. Поділ майна, що є у спільній частковій власності. Право спільної сумісної власності та його здійснення.

29. Поняття заповіту та право на заповіт.
30. Заповідальний відказ.
31. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Виконання заповіту.
32. Черговість спадкування за законом.
33. Поняття, предмет, та форма спадкового договору.
34. Поняття, предмет і система сімейного права.
35. Сімейні правовідносини.
36. Поняття сімейного права, його предмет. Методи сімейного права.
37. Система сімейного права.
38. Місце сімейного права в правовій системі України.
39. Етапи розвитку сімейного права.
40. Поняття та особливості сімейних правовідносин.
41. Суб'єкти, об'єкти сімейних правовідносин.
42. Виникнення, зміна та припинення сімейних правовідносин.
43. Конституція України як основне джерело сімейного права.
44. Джерела сімейного законодавства.
45. Співвідношення Сімейного кодексу України і цивільного законодавства.
46. Поняття, умови та порядок укладення шлюбу.
47. Поняття шлюбу.
48. Шлюбний вік.
49. Право на шлюб.
50. Добровільність шлюбу.
51. Одношлюбність.
52. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі.
53. Значення державної реєстрації шлюбу.
54. Заява про реєстрацію шлюбу.
55. Час реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу.
56. Правові наслідки недійсності шлюбу.
57. Правові наслідки та відповідальність за порушення зобов'язання.
58. Підстави припинення шлюбу.
59. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання.
60. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей.
61. Розірвання шлюбу за заявою одного з подружжя.
62. Визнання розірвання шлюбу фіктивним.
63. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей.
64. Шлюбний договір.

Методичне забезпечення:

1. Цивільне та сімейне право. Робоча програма для студентів спеціальності - 081 «Право», за освітнім рівнем - 08 Право.
2. Цивільне та сімейне право. Методичні рекомендації до семінарських занять для студентів спеціальності - 081 «Право», за освітнім рівнем - 08 Право.
3. Цивільне та сімейне право. Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів спеціальності - 081 «Право», за освітнім рівнем - 08 Право.

1. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 205.
5. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01 липня 2010 р. *Відомості Верховної Ради*. 2010. № 38. Ст. 509.
6. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради*. 1993. № 5. Ст. 21.
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 30. Ст. 42.
8. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 січня 2001 р. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 10. Ст. 70.
9. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2002-%D0%BF#Text>
10. Сімейне право України: Навч. посібник / Апопій І. В. Київ: ЦУЛ, 2010. 360 с.
11. Сімейне право України: Підручник / За ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2015. 320 с.
12. Сімейне право України: Підручник / За ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2016. 320 с.

Допоміжна

1. Господарський кодекс України. Харків : Одиссей, 2010. 240 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Харків : Фоліо, 2010. 160 с.
3. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р., зі змінами і доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.
4. Кодекс законів про працю № 322-VIII від 10.12.1971 р., зі змінами і доповненнями. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. № 50 (Додаток).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073-X від 07.12.1984 р., зі змінами і доповненнями. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
6. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р., зі змінами і доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 25. Ст. 131.
7. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю. Л. Бошицький, Р. Б. Шишка, О.Р. Шишка, І. Р. Шишка ; за ред. Ю. Л. Бошицького, Р. Б. Шишки. Київ : Ліра-К, 2015. 761 с.
8. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн../ За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2015. Кн. 1. 736 с.
9. Цивільне право. Практикум: Навчальний посібник / Відп. ред. Р.А. Майданик, Н.С. Кузнецова, О.В. Дзера. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. 624 с.

Інформаційні ресурси

1. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435>
2. Коментар до цивільного кодексу України. URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk>
3. Сімейний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947>
4. Коментар до сімейного кодексу. URL: http://urist-ua.net/кодекси/сімейний_кодекс_україни/

Розробник

О.П. Грищенко

Завідувач кафедри права, філософії та політології

О.О.Чорний